Een levende *Isis* in Frankrijk

Door Frank Flippo

De Zwarte Madonna. Beetje huiveringwekkende naam. Is er misschien zwarte magie in het spel? Of is zij een beroemde zwarte vrouw? Was de Madonna niet de Maagd Maria? Het is een beetje van dit alles en toch niet helemaal. Reis mee met Onkruid langs de duistere beelden van de Eeuwige Moeder.

Mariabeelden en Mariaverering zijn niet weg te denken uit het katholicisme. Alleen al in Europa zijn er honderden heiligdommen voor haar, nog afgezien van wegkruisen, kapelletjes, huisaltaartjes, bidprenten en wat al dies meer zij. Elk jaar in mei (afgeleid van Maya, godin van de aarde) trekken duizenden pelgrims naar haar grotten, bergtoppen en kathedralen. Madonna's staan vaak op onherbergzame, van oudsher magische plekken. Kijk haar eens in de sprekende ogen in de Notre Dame des Alyscamps in Arles, en zie hoe heur haar gekapt is in Egyptische laagjes en vlechtjes. Of bezie het beeld in de crypte van de kerk van Myans (Savoie).Welk geheim verbergt zij? Is zij werkelijk de 'gesluierde Isis' die velen in haar zien?

Isis was de belangrijkste godin in het oude Egypte. Maagdelijke moeder van Horus, was zij zus en vrouw van Osiris. Treurend bij Osiris' dood, zocht zij zijn lichaamsdelen bijeen en wekte ze tot leven. Godin van granen, leerde zij de Egyptenaren het koren malen, kleden weven en vlas spinnen. Mannen leerde zij de geneeskunde en het huwelijk. Wonderdoenster, bracht zij verloren zielen tot leven door te slaan met haar majestueuze vleugels. Afbeeldingen tonen haar zittend op een verhoging met een baby aan haar borst en gekroond met een troon, of met opgeheven armen. De Grieken waren de eersten die het oude Egypte binnenvielen en veroverden, maar aan Isis konden ze geen weerstand bieden. Zij werd al snel hun belangrijkste godin. Een inscriptie op de tempel in Saïs laat zien hoe groot hun ontzag voor haar was: "Ik ben alles dat was, is en zal zijn. Geen sterveling kan ooit ontdekken wat achter mijn sluier ligt". Na de Grieken kwamen de Romeinen. Zij brachten beelden mee naar Napels en Rome en ook bij hen werd Isis al snel nummer een. Cybele, Diana en andere godinnen stonden hun tempels af aan haar.

De Moeder Gods met ten hemel geheven Isis-armen

Een Romeins auteur uit de tweede eeuw beschrijft een ritueel voor Isis:

'De priester noemt haar in gebed de Koningin van de Hemel, zoals Ceres, Venus en Proserpina, als godin van tarwe en groenten. Als de dag aanbreekt van het festival, gooit hij de tempeldeuren open, met alleen witte linnen gordijnen die het binnenste verhullen. Als de tempelhof vol mensen is gestroomd, schuiven die opzij en de aanbidders aanschouwen de godin. Op dit moment verzinken de mensen onmiddellijk in gebed. De vrouwen ratelen hun sistra, tijdens een interval doet de devote menigte een stil gebed in contemplatie. Een uur na zonsopkomst zingt men een psalm aan de nieuw gerezen god, en gaat dan naar huis. 's Middags is een tweede ceremonie met ook geschud van sistra en het aanbieden van offers en het branden van wierook, en een wijdlopige ceremonie met het gebruik van een vat heilig Nijlwater.'

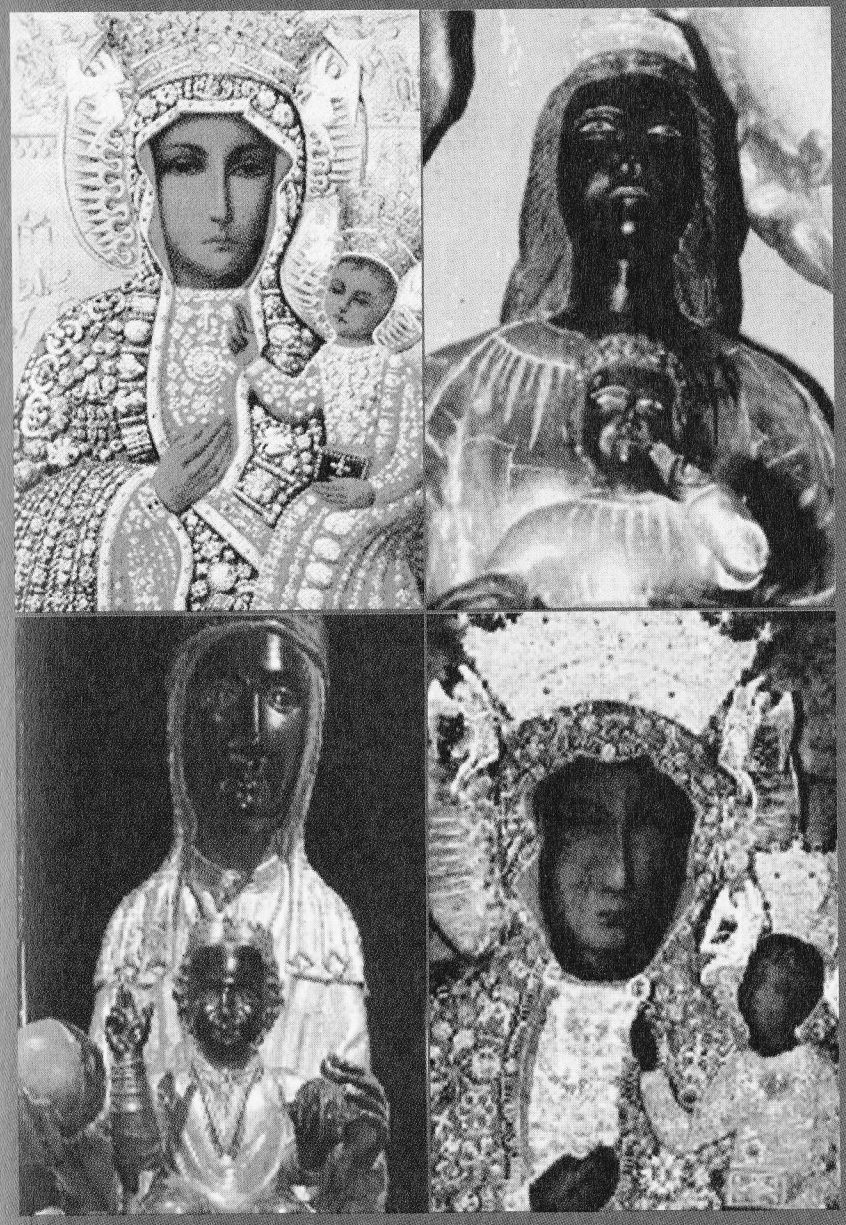

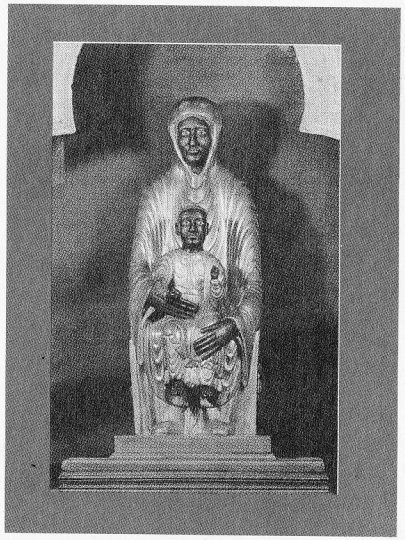

Het opkomende christendom kwam aanvankelijk maar moeilijk van de grond. De vroeg-christelijke voorstellingen gingen vaak over Eva die de verboden vrucht proeft en de schuld draagt van de zondeval. Het maakte vrouwen bij voorbaat verdacht en ze kregen dan ook een ondergeschikte rol. Eeuwenlang bleef het christendom klein en sektarisch, maar in de vijfde eeuw veranderde dat radicaal. De kerkvergadering van Efese nam toen Maria (Isis) aan als moeder Gods. Want wat is nu een God zonder moeder? Dan kun je net zo goed helemaal geen God hebben. Gerard Reve zei het, zij dachten het.

Middeleeuwse handen herschiepen het mysterie

In Efese veranderde de Isis-titel Domina in Madonna, werd Maria Gods bemiddelaarster op aarde. Een vrouw die zielen redt van de verdoemenis en die maagdelijk een kind baart. De Efeser Cyrillis mocht de eerste Maria-iconen gaan maken, vlakke portretten met kleuren, handgebaren en een oogopslag uit de hiërogliefen. Niet zo gek als je bedenkt dat Cyrillus het grootste deel van zijn leven in Egypte doorbracht. Efesische Grieken verrukten de Russische vorstenhoven met hun iconen Een ervan is de Moeder van God Orans, afgebeeld met ten hemel geheven Isis-armen.

Bij de Nijldelta, in El-Fayum, legden in onze tijd archeologen Isis-portretjes bloot die op de borst werden gelegd van mummies. Vlakbij El-Fayum, in de Sinaï, werden gelijksoortige portretjes gevonden, maar wel christelijke iconen Van El-Fayum en Efese lijkt het een lange weg naar onze westelijke streken. Maar de Mariaerkenning sloeg aan. Het christendom begon overal zijn opmars en veranderde tempels in kerken. Zwarte godinnen heetten nu Maria. Veel beelden gingen verloren, maar middeleeuwse handen herschiepen het mysterie in nieuwe beelden, ook al werd in hun fantasie Maria blank en boers, of anorectisch en scheel. De meest geromaniseerde gebieden brachten meer zwarte dames voort, of dat nu was aan de Dalmatische kust of in België In Brussel, Bergen, Halle en vele andere plaatsen vind je Zwarte Madonna's. Elk heeft een eigen wonderverhaal. Die in Halle draagt dertien kanonskogels in haar jurk, miraculeus opgevangen tijdens een belegering..

In Dinant in de Notre-Dame de Foy staat een beeldje dat op 6 juli 1609 werd ontdekt door een houthakker in het hout van een oude eik. Andere beelden zouden door de apostel Lukas zelf zijn meegenomen uit het Heilige Land. De lijst met wonderen is eindeloos.

Maar wie dichter naar de bron wil, reist zuidelijker. Het liefst naar Zuid-Frankrijk, een gebied vol afgelegen heiligdommen en overlevend heidendom. Onderweg stoppen we in Chartres, even ten zuiden van Parijs. Daar stond een heilig woud waar druïden ceremoniën hielden. De Keltentempel werd in de vierde eeuw een kerk, maar in het altaar vonden de missionarissen een perenhouten godinnenbeeld, vervaardigd door druïden.

Isis in Frankrijk

Het kerkje werd een kathedraal, maar de oude druïdenbron ligt er nog, net als het Keltische labyrint. De Zwarte Madonna van nu komt niet meer van de druïden, maar haar rol als moedergodin speelt ze er niet minder stralend om.

Van Griekenland tot aan Portugal was de zwarte godin inheems

Verder zuidwaarts komen we in Le Puy, bij het Massif Central. De kerk ligt langs een oude Romeinse route naar de tinmijnen van Cornwall. Romeinse soldaten lieten op de stoplaatsen onderweg Isisbeeldjes achter.

Le Puy kreeg in de middeleeuwen een pregnante betekenis, toen de moeder van Jeanne d'Arc helemaal van Lotharingen kwam aanlopen om de redding af te smeken van haar dochter.

Verder zuidwaarts wordt de invloedssfeer van de Middellandse Zee sterker. Van Griekenland tot aan Portugal was overal de zwarte godin inheems en rond deze kusten vinden we de grootste concentratie aan Zwarte Madonna's. Rocamadour, Departement Lot, spectaculair op een rots, is een van de meest indrukwekkende Maria-locaties in Frankrijk. In de plaatselijke Notre-Dame staat een Madonna van zwart walnootthout. Andere vind je in Lisseul, Marsat, Thuret, Clermont-Ferrand, Vassivierre, Chapelle la Geneste en Limoux. Ze liggen in een vulkanisch landschap met prachtige gelaagde vergezichten en weelderige vegetatie.

Nog zuidelijker komen we via de zondoorstoofde Languedoc-Roussillon in de Camargue, waar Maria Magdalena volgens een legende strandde. Zij voer met een kleine groep ingewijden dertien jaar na Jezus' dood de Middellandse Zee op. Op de plek waar het schip vast liep, ontstond Les-Saintes-Maries-de-la-Mer. Zigeuners vereren daar een zwart beeld, Sara-le-Kali; hun beschermheilige. Sara, een zwarte dienares uit het land van de farao's, begeleidde Maria Magdalena. Kali heet de zwarte, angstaanjagende hindoe-godin, want de zigeuners komen uit India. De jaarlijkse processie begint in de crypte. Ze hijsen het beeld op een paard en voeren het naar zee, zoals de hindoes dat doen met hun olifantgod Ganesh. Kijk Sara eens in de borende ogen en begrijp waarom zigeuners duizenden kilometers voor

De Zwarte Madonna van Saintes-Maries -de-la-Mer, de plaats waar de (zwarte?) Maria Magdalena na haar vlucht uit Palestina in Frankrijk zou zijn aangeland.

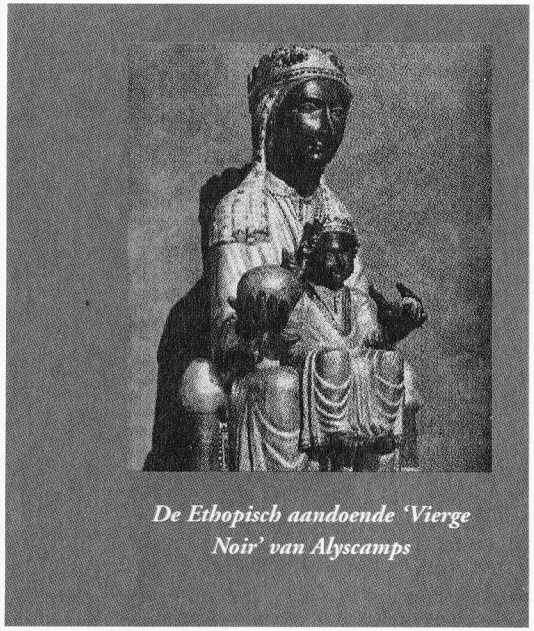

De Ethopisch aandoende 'Vierge Noir' van Alyscamps

haar afleggen, elk jaar opnieuw.

In Arles, niet ver van Saintes-Maries, ligt de Notre Dame des Alyscamps met een Ethiopisch aandoende *Vierge Noire*. De Alyscamps zelf zijn een fascinerende necropolis uit de Oudheid, een van de mythische plekken in Europa die een spiritueel reiziger niet mag overslaan. Zo zijn er meer plekken in Frankrijk.

Je kunt nog verder zuidelijk reizen, over de Pyreneeën naar de bergen van Montserrat, vreemde vingervormige uitstulpingen van steen. Er zijn regelmatig UFO's boven waargenomen. Op het hoogste punt ligt een Mariaheiligdom dat in heel Spanje vermaard is. Pasgetrouwde stellen bezoeken deze Maagd van Montserrat om zich van een nageslacht te verzekeren, vaak komen ze terug om de *maredeus* hun eerstgeborene te tonen. Je bent niet echt getrouwd als je niet naar Montserrat bent geweest.

Alleen al in Europa kun je maanden zwerven en dan heb je nog niet alle Zwarte Madonna's aangedaan. Je zou naar Czestochowa kunnen gaan, het

Isis in Frankrijk

Vaticaan van Polen waar het geroezemoes van de bidders en de dampen uit wierookvaten rond de Madonna nooit verstomt, en waar men onder trompetgeschal af en toe de voorhang weghaalt. Hier sprak de paus tot haar de woorden: 'Gij waart er altijd voor Polen bij overstroming, oorlog of bezetting. Help ons nu weer een soeverein volk te worden.'

Maar hoe je ook reist, Zij blijft de beste manier om je vandaag Isis te herinneren.

Blanke kopieën van het Isisbeeld

Het duizelt ons inmiddels van de zwarte madonna's. Hoogste tijd om aan Louis Tiessen te vragen wie Zij nu precies is. Deze auteur (1921) van het boek *De Werkelijkheid van Maria* bezit dankzij een jarenlange studie een encyclopedische kennis van Maria-fenomenen. Hij is een van de weinigen in Nederland die met gezag kunnen spreken over dit onderwerp.

Wat is een Zwarte Madonna precies?

'Het gebeeldhouwde beeld van de Zwarte Madonna is een resultaat van het *syncretisme* (samenvoeging, red.) van oosterse, Griekse, Romeinse, Egyptische en Galicische voorouderlijke vruchtbaarheidsgodinnen. Het werd vereerd in de vorm van een majesteitelijk moederlijk beeld met kind, speciaal in de mediterrane regio'.

Maar waarom gebruikten de verbreiders van het christendom beeldjes van lokale herkomst?

"De opkomst van het christendom beroofde de mensen van haast al hun 'heidense' goden. Het verbod op 'vreemde' beelden maakte dat veel ondergronds moest gebeuren. Ook de zogenaamde *Commingues* zijn zo ontstaan. Druïden maakten kopieën van

(advertenties)

HOLOS
Academie voor Holistische Massagetherapie

Zelfstandig werken als Massagetherapeut?

Deeltijd beroepsopleidingen (één dag per week)
4-jr. HBO opl. tot Holistisch Massagetherapeut
1-jr. opl. tot Holistisch Masseur
Cursus ontspanningsmassage
Diverse andere massagecursussen
Voorlichtingsdagen
Opleidingen en cursussen starten twee keer per jaar

Bel voor een uitgebreide programmagids

Frederik van Eedenstraat 5, 3532 CL Utrecht
Telefoon 030 - 290 05 07, fax. 030 - 290 05 ^

Mens & Intuïtie

Spiritueel groeien met beide voeten op de Aarde, Intuïtie serieus nemen zonder serieus te worden, praktisch werken met aura's en chakra's.
Dat doe je bij Mens & Intuïtie.

Cursus Intuïtieve Ontwikkeling en opleidingen Healing, Reading en Leading (Lightworker). Het programma is ontwikkeld door Linda Keen (auteur van het boek Intuïtieve Ontwikkeling) en Aart de Waard.

adres: **Weverssingel 11, Amersfoort**
Aanvang: **december, maart en september**
Telefoon: **033 - 4 758 403** (Bel voor vrijblijvende inlichtingen op werkdagen van 10.00 -17.00)

E-mail: **mensenin@xs4all.nl**
home page: **HTTP://www.kynd.com/~birdsong/intuïtie**

AKADEMIE VOOR NATUURGENEESKUNDE HIPPOCRATES te BLOEMENDAAL
Koepellaan 8, tel. 023-5273134

4-jarige dag- en 5-jarige w.e.-opleiding met modulair onderwijs op HBO-nivo tot:
- Natuurgeneeskundig therapeut
- Klassiek homeopaat
- Psycho-sociaal en geestelijk begeleider
- Lichaamsgericht therapeut

Propedeuse dagopl.: 1 jaar, w.e.-opl.: 2 jaar
Goede basis voor andere specialisaties binnen de natuurlijke geneeswijzen.

* Overnachtingsmogelijkheden
* **Oriëntatiecursus 13/05 en 27/05**
* **Info-café: zaterdag 17/06 van 14.00 tot 17.00 uur.** *
* Studiegids: *f* 6,- op giro 4148342

*** diploma door het Ministerie op HBO-niveau gewaardeerd.***

SASWITHA STICHTING
VOOR YOGA EN WIJSBEGEERTE

OPLEIDING YOGADOCENT:
(oudste opleiding van Nederland)

OPEN DAG zondag 18 juni 2000 van 11.00 - 15.00 uur in het opleidingscentrum, Berg en Bosch, Prof. Bronkhorstlaan 10, gebouw H Bilthoven.

3e jaar, specialisaties en modules ook voor oud-leerlingen en cursisten van andere opleidingen.

Specialisaties: Zwangerschapsyoga, Chakrapsychologie

Modules: Yoga in bedrijven, Yoga voor ouderen en mensen met een handicap, Yoga voor kinderen, Adem en Ademtherapie (o.a. Pranayama)), Ayurvedische massage*, Ayurvedische beginselen*, Mantra/Yantra*, Filosofie*.
Diverse workshops* en weekend workshops*

(* deze onderdelen zijn ook toegankelijk voor andere belangstellenden).

Intensieve lerarenstudiegroep voor yogadocenten.
De meeste lessen starten begin september. (zie brochure)

Inl./brochure:
Secr.: tel. 030 2292744 fax 030 2292872
E-mail:secretariaat@saswitha.nl

relatieadvies en bemiddelingsbureau

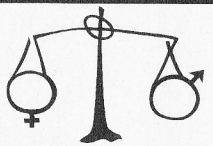

EQUILIBRA
the art of partner-matching

Als u (weer) toe bent aan een liefdevolle relatie en een duurzame band wilt opbouwen, hoe vindt u dan een partner die écht bij u past,... iemand die dus behalve aantrekkelijk ook van nature aansluit bij uw eigen aard, zodat het zowel sexueel als innerlijk klikt en verliefdheid kan uitgroeien tot ware liefde?... Door onze **astrologische Karakter-Matching** bij uw zoektocht in te schakelen!
Equilibra ontwikkelde deze selectiemethode uit een onderzoek ('92) naar significante astrologische verschillen tussen duurzame en niet-duurzame relaties en is sindsdien het meest succesvolle relatiebureau in Nederland, want u zult binnen gemiddeld 3 à 4 ontmoetingen uw partner vinden.
De Karakter-Matching helpt ook bij **consulten** om bijv. de emotionele compatibiliteit en het commitment in een bestaande relatie in kaart te brengen of inzicht in specifieke relatieproblemen te geven.

info/brochure tel. 0180 - 52 06 92

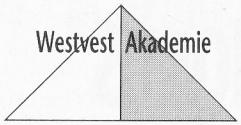

Westvest Akademie

Voor docenten:

-3-jarige opleiding: spiritueel kunstzinnig kindertherapeut

Kleurengeneeskunde: modulengewijs te volgen

Start: september

Intake: april - mei - juni

Goirle (Brabant)

Tel: 013-5348677

WILMA KLEIN
Start 4 maal per jaar met de Opleidingen:

NEI - THERAPIE
Met daarin opgenomen de specialisaties:

• ZWANGERSCHAP BEGELEIDING
• NEI - KINDERTHERAPIE
• NEURO EMOTIONELE TRANSFORMATIE (NET)

MEDISCHE BASISVAKKEN
8 lesdagen verdeeld over 2 maanden
(ISO - 9000 Norm)

Informatie en Brochure aanvraag:

OPLEIDINGINSTITUUT **ORIN**
KRAYENHOFFLAAN 23
1965 AD HEEMSKERK
0251 - 21 66 10

IMPORT/EXPORT B.V.
tel 0343 454967/fax 0343 451034
België fax 00432 51406311

Isis in Frankrijk

een Isisbeeld. Deze vorm van verering werd ontdekt toen de eerste bekeerders in Bretagne aankwamen. Deze beelden waren blank, niet zwart. In de tiende, elfde eeuw ontstond een nieuwe stroming: de Benedictijner monniken hadden opdracht om in Catalonië de Romaanse stijl in te voeren, later opgevolgd door de gotiek. Ook hier waren de *Vierges de Commingues* het uitgangspunt. Zij verschenen in de Franse departementen Haut-Garonne en Hautes-Pyrenées als afleidingen van de originele zwarte madonna's. Ook de Catalaanse waren daarbij een blanke tak van de zwarte madonna's."

Hoe dachten mensen over deze beelden in de tijd dat ze voor het eerst opdoken?

'Bezoekers in het verre verleden dachten dat dit Mariabeelden waren, maar dat waren ze helemaal niet. Maar vanaf het begin was men van mening dat er ongeacht de herkomst een wonderlijke werking van uit ging. Zij riepen krachten op waardoor er, onder andere, genezingen plaats vonden. Kruisvaarders schonken ze meestal aan een kerk of klooster of aan iemand met een hoge waardigheid.'

Waarom waren zoveel van die madonna's zwart, net als veel Griekse en Romeinse godinnen?

'Er bestaan vele hypotheses over het zwart worden. Dat het overgeleverd is uit de antieke culturen is een van de meest interessante. Vroeger werd de vrouw in de godenwereld vertegenwoordigd door de Grote Moeder. In vruchtbaarheid, groei, bloei en wasdom was zij blank als de wassende maan, in aftakeling, verdorring en dood zwart als de afnemende maan. Zij zorgde voor bevruchting, bloei en groei en later voor aftakeling, ziekte en dood. In haar eerste aspect werd zij dan blank afgebeeld, in het tweede als zwart.

De verbondenheid tussen vrouw en maan is van alle tijden en culturen en bergt ook een enorme hoop in zich van zich voortdurend vernieuwend leven. Deze verering drong ook diep door in de Romeinse cultuur, vervolgens in die van de Kelten en van het christendom. De Zwarte Madonna is de erfgename van de onttroonde godinnen.'

'De vindplaatsen zijn meestal vlakbij heilige plaatsen waar in de oudheid godsdienst werd bedreven, vaak verering van een moedergodin. Mensen verstopten ze daar om te voorkomen dat zij werden vernietigd.

Als zo'n beeld gevonden werd, gebeurde dat doordat bijvoorbeeld dieren de vinder op iets bijzonders attendeerden, door niet meer verder te willen lopen, of er waren andere wonderlijke dingen gaande. Deze vindplaatsen liggen vaak in een wilde natuurlijke omgeving, struikgewas, bronnen en grotten, vol van de krachten der natuur, dus ook van leven en dood.

Maar vaak waren het 'omgedoopte' godinnenbeeldjes?

Ja. Augustinus zei al: 'als de tempels, afgodsbeelden, geheiligde plekken zijn ontdaan van hun eerste bestemming en in dienst gesteld van de waarachtige God, dan zal het zijn zoals bij mensen die zich afkeerden van heiligschennis en goddeloosheid om zich te bekeren tot de ware godsdienst'.

Maar de meeste beelden zijn vernietigd en verdwenen, of vervangen door replica's. De Kerk overigens wil de zwartheid uitsluitend verklaren als symbolisch, zoals de tekst in het Hooglied 1:5: 'donker van huid ben ik, doch bekoorlijk, dochters van Jeruzalem.'

Een donkere godin stond centraal

Deze woorden van Tiessen roepen eens te meer de vraag op hoe ver wij eigenlijk terug moeten gaan in de oorsprong van de Zwarte Madonna's. Sommigen beweren dat meer dan ➪

(advertenties)

SRN

School voor Reïncarnatietherapie Nederland
start op 14 oktober 2000 voor de vijftiende keer
de praktijkopleiding (drie jaar) tot:

Reïncarnatietherapeut

Thematisch werken met ervaringen uit vorige levens,
prenatale periode, geboorte en jeugd.

Inlichtingen en uitgebreide brochure bij:
Hoofd Bureau, Mariet Diepgrond, Perziklaan 1, 3723 VD Bilthoven, tel./fax: 030 228 0334
Of via het web op http://www.inn.nl/~reincarn/srnindex.html

INSTITUUT KLEURENPUNCTUUR NEDERLAND

de volledige BEROEPSOPLEIDING esogetische kleurenpunctuur
volgens de methode Mandel

start: september 2000
intro-dag: 24 juni in Amsterdam

info over de opleiding en behandelingen tel: 020 468 78 65
www.kleurenpunctuur.nl

leven zoekt kwaliteit

HET KRUIDENRIJK
Burg. de Ruyterstraat 30
5076 GB Haaren (NBr)
Tel: 0411 - 623246

VAKOPLEIDING KRUIDENGENEESKUNDE

Open Dag: zondag 28 mei
Aanvang: september 2000
Lestijden: wo-, do- of vrijdagochtend
Plaats: Tilburg of Baarn
Frequentie: 32 ochtenden / jaar
Duur: max. 3 jaar
Kosten: 1e jaar f. 1050,--

Informatie
Brochure op aanvraag

Astrologische Vakvereniging Nederland

- Voor wie een professioneel astroloog zoekt,
- Voor wie een opleiding zoekt,
- Voor de astroloog die een beroepsvereniging zoekt.

Bel voor informatie:
055-3668737 of 06 272 377 79
Ons e-mail adres is info@avn-astrologie.nl.
U kunt ook onze website bezoeken:
www.avn.astrologie.nl.

Isis in Frankrijk

achtduizend jaar geleden niet een god, maar een Godin voor alle mensen de Koningin van het heelal was. Een donkere Godin stond centraal, mannelijke goden waren ondergeschikt. En hadden in een samenleving met zo'n Opperwezen de vrouwen het voor het zeggen, kortom, was er sprake van een matriarchaat? Een vreedzame agrarische samenleving die langzaam werd gepenetreerd met een mannelijke geest door de invloed van binnenvallende nomadenhorden? Harde bewijzen zijn er niet, maar de oudste geschiedenis van het Midden-Oosten laat in elk geval een langzaam proces zien waarin de vrouwelijke geest in de cultuur geleidelijk plaats maakte voor een mannelijke. In een ver verleden offerde men jaarlijks een koning, een mens dus, aan de godin. De Babyloniërs maakten hier een eind aan door het offerfeest symbolisch te maken en naast de moedergod een vadergod in te stellen. Tot bij de farao's bleef dit zo. De Romeinen waren al rationeler en zakelijker en stonden ambivalent tegenover de Moeder.

Sommige caesars, zoals Augustus, verboden de Isisverering. Maar Caligula zette in hartje Rome een tempel voor haar neer en fresco's uit Pompeji en tonen haar in het midden als moeder-koningin. In de katholieke wereld is ze eigenlijk nooit meer van die plaats af geweest.

Intussen blijft de vraag naar het waarom van haar zwartheid open. De kleur zwart staat onder meer voor het verborgene, en dit verborgene bezit meer kracht dan wat Is. Zwart was het heelal toen Gods geest zweefde over de wateren. Donker is de baarmoeder waarin het kind ronddobbert voor de geboorte; onwennig steken sprietjes van ontkiemende zaden de lucht in als ze uit de donkere aarde komen.

Mensen vereren haar in de stilte van het duistere menselijke innerlijk. Zwijgend steekt men kaarsjes aan, doet schietgebedjes, wenst verborgen wensen die zij alleen hoort. Praten en denken doodt het mysterie, die processie volg je het beste in meditatie. Mariaverschijningen openbaren zich aan kinderen, analfabeten en eenvoudigen van geest, niet aan geleerden. Gerard Reve noemde Maria de 'mateloze, grenzeloze, niet in haar diepte te doorgronden Sterre der Zee.' Als je het leven in die zee boven haalt, sterft het. Wie het mysterie eert, laat die sluier hangen. ■

Befaamd beiligdom in het Spaanse Montserrat

Geraadpleegde boeken:
De werkelijkheid van Maria, door Louis Tiessen, uitg. 1996 hardcover Dabar-Luyten, Heeswijk-Dinter, f24,50, ISBN 9064162980
Het Spiegelbeeld van God, door J.M. Pameijer, uitg.1999 paperback Ankh-Hermes, Deventer, f39,50, ISBN 9020281969